

Magt er stadig magt selvom den bliver kaldt mindful

Spirituel sprogbrug i virksomhedsledelse er lederens legitimerede magtudøvelse. Magten humaniseres til usynlighed samtidig med at den er gennemtrængende og effektiv som aldrig før. Magt er stadig magt selvom den har fået maske på.

Joachim Meier

Mindfulness, Transcendental Meditation, Teori U, Neuro Lingvistic Programming, stifinderkurser og pilgrimsfærder. Klinger de fremmedartede betegnelser bekendte? Lige så usandsynligt som det tidligere ville være at opfordre medarbejdere til at meditere i arbejdstiden, anvende termer som karma og kærlighed i virksomhedens værdisæt samt udvikle sig personligt og spirituelt på arbejdet, lige så almindeligt er det i dag.

For godt hundrede år siden analyserede den tyske økonom og sociolog Max Weber, hvordan protestantismens arbejdetik passer som fod i hose med fremvæksten af de kapitalistiske samfund. Det bibelske billede af mennesket, der knokler i sit ansigts sved, viste sig at harmonere forbausende godt med kapitalismens økonomiske logik. Meget tyder imidlertid på, at den protestantiske pligtmoral er blevet suspenderet af en spirituel udviklingsetik, der bedre matcher samtidens selvudviklingskultur. Viderefører man Webers analyser, kan man oplagt spørge, hvordan de spirituelle praksisser, som formidles på adskillige leder-, organisations- og medarbejderudviklingskurser, skaber grobund for netop den arbejdsmoral, der er nødvendig for vor tids organisatoriske liv?

Gud er død, hævdede den tyske filosof Friedrich Nietzsche. Nej, argumenterede den franske psykoanalytiker Jacques Lacan godt og vel et halvt århundrede senere: Gud er ikke død, Gud er blevet ubevidst, var hans pointe. I samtidens spirituelle organisation er begge dele tilfældet: Som ydre autoritet, der befaler os, hvad vi bør gøre med vores (arbejds)liv, er Gud for længst død og borte. Imidlertid har den ubevidste Gud taget bolig som en indre autoritet også kaldet *Selvet*. Spiritualitet implicerer på én og samme tid en psykologisering af religionen, samt at psykologien bliver religiøs: Blikket vendes bort fra Gud som en ekstern autoritet og ind mod selvets sande potentialer. Spiritualitet er derfor, som de franske religionssociologer Champions og Hervieu-Légers har påpeget, en *psyko-religiøs* orientering, dvs. en sammenblanding mellem psykologi og religiøsitet. Den spirituelle tænkning helliggør menneskets indre verden ved at prædike et upåvirkeligt spirituelt potentiale, som mennesket har til opgave at komme i kontakt med og realisere.

Betragter man den bevægelse, ledelsesdisciplinen har gjort i overgangen fra det industrielle til det postindustrielle arbejdsliv, er der påfaldende ligheder med overgangen fra traditionel religion til de fremvoksende spirituelle orienteringer. I tråd med Guds forskydning fra ydre autoritet til indre potentiale har ledelsen af moderne medarbejdere tilsvarende bevæget sig fra autoritær til coachende. Som Sociologen Richard Sennett analyserer, er lederen over de seneste hundrede år idealtypisk gået fra at være tyran til snarere at være terapeut for sine ansatte. I det postindustrielle arbejdsliv, hvor de hierarkiske magtstrukturer har ladet livet for flade fleksible netværk, skal medarbejdere ikke ledes, men lede sig selv. Mere præcist: *de skal ledes til at lede sig selv*.

I dette ærinde udgør de spirituelle tilgange effektive magtteknologier. De forsyner lederen med et sprog, der er legitimerende, fordi det ikke virker i mod, men igennem medarbejdernes egne behov,

motivation og selvforståelse. Magtudøvelsen tager form som en nærmest terapeutisk aktivitet. Med spiritualiteten implementeres dermed en ny ledelsespraktik, der ikke styrer medarbejderne til den rette adfærd, men snarere *styrer dem til at styre sig selv* i overensstemmelse med organisationens mål. Magten "humaniseres" til usynlighed samtidig med, at den er gennemtrængende og effektiv som aldrig før. Som den franske magtanalytiker Michel Foucault gjorde opmærksom på, tolererer vi i dag kun magten, hvis den har held til at maskere sit udtryk. Det er den spirituelle ledelses effektfulde essens.

Religionsforsker Iben Krogdahl har ironisk (tror jeg) betegnet spiritualitetens og arbejdslivets alliance for en *win-win-ideologi*; hjerte og bundlinje er ikke hinandens modsætninger, så meget som de bliver hinandens forudsætninger. I den spirituelle organisation realiserer individet ikke sig på trods af sit arbejde, men netop i kraft af sit arbejde.

Under spiritualitetens win-win herredømme, kan det se ud som om, at den organisatoriske magt helt er forsvundet. Problemet er imidlertid, at der i en ledelseskontekst er tale om en uomgængelig hierarkisk og derfor magtmættet relation. Kløften mellem leder og medarbejder kan dækkes til, men aldrig udlignes. Symmetrien er uoprettelig tabt. Men de spirituelle tilgange til organisation og ledelse slører magten ved ikke at have noget sprog for den. Når Gud og ledelsen i spirituel-økonomisk alliance flytter ind i mennesket, virker magten bag om ryggen på de selvledende medarbejdere, der frivilligt stræber og stresser efter at blive både bedre mennesker og medarbejdere.

Det er klart, at det moderne arbejdslivs organisering kræver nye ledelsespraktikker. Den tyranniske chef er lige så lidt et moralsk idealbillede at genindføre, som denne ledelsesfigur ville være produktiv for vor tids organisatoriske virkelighed. Ikke desto mindre må ledere og den ledelsesfilosofi, ledere abonnerer på, fastholde og forholde sig til magten som et organisatorisk vilkår. De spirituelle tilgange vender lederens blik bort fra dette ansvar.